

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра теорії культури і філософії науки

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

ФІЛОСОФІЯ ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

(назва навчальної дисципліни)

Освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії (РNd)

галузь знань __03-Гуманітарні науки спеціальність

(напрямок) _____ **33** **Філософія** _____

факультет _____ **Філософський** _____



Завідувач кафедри
теорії культури і філософії науки

_____ (Дмитрій ПЕТРЕНКО)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Харків-2024

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

- 1 програма навчальної дисципліни
- 2 конспект лекцій
- 3 матеріали до семінарських, практичних, лабораторних занять та самостійної роботи студентів
- 4 критерії оцінки успішності та результатів навчання
- 5 комплекти контрольних завдань з навчальних дисциплін; екзаменаційні білети або комплект контрольних завдань для семестрового контролю
- 6 методичні вказівки для студентів щодо виконання індивідуальних завдань, курсових, дипломних робіт, рефератів тощо

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра теорії культури і філософії науки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”



Декан філософського факультету

Іван КАРПЕНКО

“21” червня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ФІЛОСОФІЯ ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
(назва навчальної дисципліни)

Освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії
(PHd) рівень вищої освіти __ третій (доктор філософії)
галузь знань __ 03.Гуманітарні науки
спеціальність (напрямок) __ 033 __ Філософія
освітньо-професійна програма
вид дисципліни __ за вибором
факультет __ Філософський

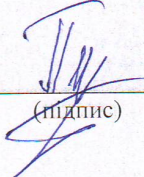
2024 / 2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету
Протокол №11 від 21 червня 2024 р.

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: доктор філософ. наук, доцент, професор кафедри теорії
культури і філософії науки Титар О. В.


Програму схвалено на засіданні кафедри теорії культури і філософії науки філософського
факультету
Протокол № 11 від 17 червня 2024 р.

Завідувач кафедри теорії культури і філософії науки


_____ Дмитрій ПЕТРЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією філософського факультету
Протокол № 10 від 19 червня 2024 р

Голова методичної комісії філософського факультету


_____ Сергій ГОЛІКОВ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з відділом аспірантури і докторантури ХНУ ім. В. Н. Каразіна

Завідувач відділу аспірантури і докторантури ХНУ ім. В. Н. Каразіна

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «**Філософія трансциплінарних досліджень**»
складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки

Доктор філософії

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності (напрямку) 33 Філософія

1.Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Філософія трансциплінарних досліджень» - ознайомлення основними уявленнями і категоріями трансдисциплінарної філософії, навчитися зв'язувати трансдисциплінарні аспекти наукового пізнання, культури, техніки, цивілізації, тлумачити ті чи інші наукові чи культурні феномени з позицій трансдисциплінарної філософії.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є ознайомлення докторів з основними уявленнями і категоріями трансдисциплінарної філософії, навчитися зв'язувати трансдисциплінарні аспекти наукового пізнання, культури, техніки, цивілізації, тлумачити ті чи інші наукові чи культурні феномени з позицій трансдисциплінарної філософії.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни ознайомитися з основними уявленнями та категоріями трансдисциплінарної філософії, її логікою та аксіомами, продемонструвати, як вони працюють у філософії науки, культури, свідомості, релігії.

1.3. Кількість кредитів 5

1.4. Загальна кількість годин 150

Програму адаптовано до умов дистанційного навчання. Всі заняття проводяться онлайн на платформі Google Meet, Zoom. 25 % часу лекції резервується для запитань, дискусій, обговорення навчального матеріалу, які проходять в форматі відеоконференції

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	За вибором
Вид кінцевого контролю (семестровий екзамен або залік)	Екзамен
Денна форма навчання	Рік підготовки
	2-й
	Семестр
	4-й
	Лекції
	18 год.
Практичні, семінарські заняття	12 год.
	Самостійна робота
	120 год.
	Індивідуальні завдання
	20 год.

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми доктора філософії повинні досягти таких результатів навчання:

- знання основних категорій та логіки трансдисциплінарної філософії;
- спроможність застосовувати ці категорії та логіки в аналізі відповідних проблем філософії науки, культури, свідомості, релігії;
- спроможність до трансдисциплінарного аналізу проблем сучасної науки і культури.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Основні стратегії трансдисциплінарних досліджень

Лекція 1. Поняття трансдисциплінарності. Хартія трансдисциплінарності.

Що таке трансдисциплінарність. «Хартія трансдисциплінарності» і «Маніфест трансдисциплінарності» Басараба Ніколеско. Принципи трансдисциплінарності.

Умовність дисциплінарного поділу знання. Трансдисциплінарність і міждисциплінарність. Трансдисциплінарність і транскритика. Досвід, парадокс, інтегральна теорія істини і знання. Наукове і позанаукове знання.

Лекція 2. Логіка трансдисциплінарності.

Аксіоми трансдисциплінарності: онтологічна аксіома, логічна аксіома, аксіома складності.

Інтервальний підхід Ф. Лазарева та М. Новосьолова: онтологічний, гносеологічний та антропологічний типи інтервального підходу.

Інтегральний підхід К. Уїлбера в трансдисциплінарній філософії. «Велике гніздо буття» та його рівні: фізіоцентричний, біоцентричний, егоцентричний, етноцентричний, космополітичний (постконвенційний), постформальний (візуально-логічний, холістичний), екстрасенсорний, архетиповий, каузальний, недуюальний рівні.

Лекція 3. Логіка трансдисциплінарності (продовження).

Аксіоми трансдисциплінарності Йозефа Бреннера. Принцип доповняльності Н. Бора. Доповняльність і цілісність. Істина і трансдисциплінарність. Прагматизм істини. Абсолютна і відносна істини.

Лекція 4. Трансдисциплінарна філософія науки.

Методи природничих та гуманітарних наук, дисциплінарний поділ у природничих та гуманітарних науках. Постпозитивістські теорії науки (Т. Кун, Ст. Тулін, П. Фейерабенд, І. Лакатос). «Метафізика» природничих та гуманітарних наук.

«Галактика Гутенберга» М. Мак-Люена. Візуальні та аудіо тактильні культури. Метафізика суб'єкта та об'єкту крізь призму теорії М. Мак-Люена. Класична та посткласична наука в контексті теорії Мак-Люена.

Теорія знання М. Фуко. Альтернативні наукові практики Китаю та Індії. Логіка трансдисциплінарності в науці та філософії науки.

Лекція 5. Трансдисциплінарна філософія холізму.

Холістична онтологія давньогрецької та індійської філософії (Парменід, Платон, Плотін; Адвайта-веданта, Вайшешика, Буддійська філософія). Теорія спектру свідомості К. Уїлбера.

Реляційний холізм у сучасній філософії науки (Д. Бом, І. Цехмістро). ЕПР-парадокс та квантовий холізм. Імплицитний та експлицитний порядки Всесвіту. Теорія розгалуженого всесвіту Уїлера. Холізм і математика.

Види холізму: містичний, логічний, реляційний, психологічний, семіотичний, соціальний. Потлач і жертвоприношення (Ж. Батай, Л. Хайд).

Лекція 6. Інтегральна теорія знання. Інтеріо- та екстеріоризація.

Інтегральна теорія буття і знання К. Уїлбера. Інтеріо- та екстеріоризація та їх роль у «великому гнізді Буття». Роль інтеріо- та екстеріоризації у формування наукових і культурно-мистецьких концептів.

Знання як автопоетична семіотична система. Автопоетичний суб'єкт, його внутрішній та зовнішній світи. «Сцилла і Харибда» об'єктивізму-репрезенталізму та суб'єктивізму-соліпсизму, трансдисциплінарні способи розв'язання проблеми.

Лекція 7. Трансдисциплінарний підхід до інформації.

Що таке інформація, форма та субстанція, «тілесний» характер інформації. Семіотика віртуальності. Інформація і мова, гіпотеза Сепіра-Уорфа. Число, час та гроші як інформація. Фрактали і фрактальна геометрія та семіотика.

Інформація та «інформаційні» прилади від античності до сьогодення: механічні обчислювальні прилади, електронні обчислювальні прилади, персональні комп'ютери. Інтернет. Вплив інформаційної техніки на культуру і суспільство.

Лекція 8. Синергетика та трансдисциплінарність.

Інформація та термодинаміка, ентропія та негентропія, синергетика та кібернетика. Синергетичні підходи в природничих та гуманітарних науках. Синергетика і мистецтво.

Синергетичний підхід у контексті інтегральної теорії буття і знання та аксіом трансдисциплінарності. Синергетика і холізм.

Лекція 9. Трансдисциплінарна теорія культури та мистецтва. Трансдисциплінарна теорія релігії та свідомості.

Культура як семіотична система. Семіотичні культурні коди та свідомість, генетика та меметика. Культура і синергетика. Синергетичні способи пояснення творчості та інтуїції. Культура, суспільство, людина як автопоезні системи.

Культура і міф. Наука і міф. Наука як частина культури. Теорія хвиль буття К. Грейвз.

Звичайні і змінені стани свідомості. Біологічні пояснення. Свідомість, мозок, тіло. Класичний психоаналіз та його альтернативи. Аналітична психологія К.Г. Юнга.

Феноменологія свідомості. Феноменологія релігійного досвіду (духовний, містичний, окултний досвід). Феноменологія смерті та питання про безсмертя.

Науковий та релігійний досвід у контексті трансдисциплінарної логіки.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Денна форма			
	Усього	у тому числі		
л		п	інд	
1	2	3	4	5
Розділ 1. Основні категорії та концепції філософії глобалізації				
Тема 1. <i>Поняття трансдисциплінарності. Хартія трансдисциплінарності</i>	12	2		
Тема 2. <i>Логіка трансдисциплінарності</i>	23	2	1	
Тема 3. <i>Логіка трансдисциплінарності (продовження)</i>	13	2	1	
Тема 4. <i>Трансдисциплінарна філософія науки.</i>	24	2	2	
Тема 5. <i>Трансдисциплінарна філософія холізму</i>	14	2	2	
Тема 6. <i>Інтегральна теорія знання. Інтеріо- та екстеріоризація</i>	14	2	2	

Тема 7. <i>Трансдисциплінарний підхід до інформації</i>	24	2	2	
Тема 8. <i>Синергетика та трансдисциплінарність</i>	13	2	1	
Тема 9. <i>Трансдисциплінарна теорія культури та мистецтва. Трансдисциплінарна теорія релігії та свідомості</i>	13	2	1	
<i>Усього годин</i>	150	18	12	

4. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми
1	Дисциплінарність, міждисциплінарність та трансдисциплінарність у науці та культурі
2	Типи світобачення: магічно-анамістичне, сциєнтистське, художньо-поетичне, інтегральне
3	Холізм та синергетика
4	Трансдисциплінарна філософія науки та культури
5	Трансдисциплінарна філософія науки та культури
6	Трансдисциплінарна філософія релігії.
	Разом

Семінар 1. Дисциплінарність, міждисциплінарність та трансдисциплінарність у науці та культурі

1. Міждисциплінарність і трансдисциплінарність: схожість і відмінності.
2. Логіка трансдисциплінарності: ключові принципи та аксіоми.
3. Дисциплінарні та трансдисциплінарні способи репрезентації.
4. Трансдисциплінарна філософія і метафізика.

Семінар 2. Типи світобачення: магічно-анамістичне, сциєнтистське, художньопоетичне, інтегральне

1. Теорія хвиль буття К. Грейвз.
2. Сциєнтистське світобачення та візуальна логіка.
3. Художньо-поетична та наукова картина світу. Міф.
4. Есеїзм як трансдисциплінарний метод.
5. Інтегральна теорія знання К. Уїлбера.

Семінар 3. Холізм та синергетика

1. Холістичні ідеї у філософії платонізму і неоплатонізму.
2. Теорія спектру свідомості К. Уїлбера: містика і психоаналіз.
3. Сциєнтистські версії холізму.
4. Синергетика як міждисциплінарний підхід.
5. Холістична синергетика і сучасна онтологія.

Семінар 4. Трансдисциплінарна філософія науки та культури 1.

Трансдисциплінарна філософія фізики: проблеми і парадокси.

2. Наука як частина культури.
3. Меметика і автопоезис.
4. «Слова і речі» М. Фуко.

Семінар 5. Трансдисциплінарна філософія релігії

1. Міф, релігія, досвід.
2. Звичайні і змінені стани свідомості.

3. Сучасні теорії свідомості і несвідомого.
4. Наука і релігія: проблеми і підстави діалогу.

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи, теми	Кількість годин
1	Підготовка та виступ з доповіддю (за тематикою)	40
2	Аналітична робота (реферат) за тематикою завдань	40
3	Виконання індивідуального дослідницького завдання	400
	Разом	120

ЗАВДАННЯ І ВПРАВИ

Проаналізуйте наведені праці:

- Maturano H., R., Varela F. Autopoiesis and cognition. The realization of the living. - NY., 1991. - 250 p.
- Prigogine I., Stengers I. Order out of Chaos: Man's new dialogs with nature. Flamingo, 1984.
- Prigogine I., Stengers I. The End of certainty. NY., The Free Press, 1997
- Свідзинський А. Самоорганізація і культура. – К. : Вид-цтво ім. Олени Теліги, 1999. – 288 с.
- Цехмістро І.З. Голістична філософія науки. – Харків : Акта, 2003. – 288 с.
- Nicolescu Basarab. Definition of Transdisciplinarity / Режим доступу : <http://www.interdisciplines.org/interdisciplinarity/papers/5/>

6. Індивідуальне завдання

1. Міждисциплінарність і трансдисциплінарність: схожість і відмінності.
2. Трансдисциплінарна філософія і метафізика.
3. Теорія хвиль буття К. Грейвз.
4. Художньо-поетична та наукова картина світу. Міф.
5. Інтегральна теорія знання К. Уїлбера.
6. Сцієнтистські версії холізму.
7. Синергетика як міждисциплінарний підхід.
8. Холістична синергетика і сучасна онтологія.
9. Трансдисциплінарна філософія фізики: проблеми і парадокси.
10. Наука як частина культури.
11. Міф, релігія, досвід.
12. Наука і релігія: проблеми і підстави діалогу.

7. Методи контролю

Поточний контроль (за результатами практичних занять), екзамен (чотирирівнева система оцінювання)

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Що таке трансдисциплінарність. Принципи трансдисциплінарності.
2. Аксиоми трансдисциплінарності: онтологічна аксіома, логічна аксіома, аксіома складності.
3. Інтервальний підхід Ф. Лазарева та М. Новосьолова: онтологічний, гносеологічний та антропологічний типи інтервального підходу.
4. Інтегральний підхід К. Уїлбера в трансдисциплінарній філософії.
5. «Велике гніздо буття» та його рівні.
6. Інтеріо- та екстеріоризація та їх роль у «великому гнізді Буття». Роль інтеріо- та екстеріоризації у формування наукових і культурно-мистецьких концептів
7. Аксиоми трансдисциплінарності Йозефа Бреннера.

8. Принцип доповняльності Н. Бора.
9. Доповняльність і цілісність.
10. Істина і трансдисциплінарність.
11. Методи природничих та гуманітарних наук, дисциплінарний поділ у природничих та гуманітарних науках.
12. Постпозитивістські теорії науки (Т. Кун, Ст. Тулін, П. Фейерабенд, І. Лакатос).
13. «Метафізика» природничих та гуманітарних наук.
14. «Галактика Гутенберга» М. Мак-Люена. Візуальні та аудіо тактильні культури.
15. Метафізика суб'єкта та об'єкту кризь призму теорії М. Мак-Люена.
16. Класична та посткласична наука в контексті теорії Мак-Люена.
17. Теорія знання М. Фуко.
18. Альтернативні наукові практики Китаю та Індії.
19. Холістична онтологія давньогрецької та індійської філософії (Парменід, Платон, Плотін; Адвайта-веданта, Вайшешика, Буддійська філософія).
20. Теорія спектру свідомості К. Уілбера.
21. Реляційний холізм у сучасній філософії науки (Д. Бом, І. Цехмістро). Імплицитний та експліцитний порядки Всесвіту. Теорія розгалуженого всесвіту Уілера. Холізм і математика.
22. Види холізму: містичний, логічний, реляційний, психологічний, семіотичний, соціальний.
23. Потlach і жертвоприношення (Ж. Батай, Л. Хайд).
24. Теорія хвиль буття К. Грейвз.
25. Знання як автопоетична семіотична система. Автопоетичний суб'єкт, його внутрішній та зовнішній світи.
26. Інформація і мова, гіпотеза Сепіра-Уорфа.
27. Число, час та гроші як інформація.
28. Інформація та «інформаційні» прилади від античності до сьогодення: механічні обчислювальні прилади, електронні обчислювальні прилади, персональні комп'ютери.
29. Інтернет. Вплив інформаційної техніки на культуру і суспільство.
30. Синергетичні підходи в природничих та гуманітарних науках. Синергетика і мистецтво.
31. Синергетика і холізм.
32. Семіотичні культурні коди та свідомість, генетика та меметика.
33. Фрактальна геометрія та семіотика.
34. Культура і синергетика.
35. Синергетичні способи пояснення творчості та інтуїції.
36. Культура, суспільство, людина як автопоезні системи.
37. Наука як частина культури.
38. Звичайні і змінені стани свідомості. Біологічні пояснення.
39. Свідомість, мозок, тіло.
40. Класичний психоаналіз та його альтернативи. Аналітична психологія К.Г. Юнга.
41. Феноменологія свідомості.
42. Феноменологія релігійного досвіду (духовний, містичний, окультний досвід).
43. Науковий та релігійний досвід у контексті трансдисциплінарної логіки.

8. Схема нарахування балів

Чотирирівнева система оцінювання (екзамен)

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання	Чотирирівнева система оцінювання
Розділ 1	

T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	Індивідуальне завдання	Разом	
5	5	10	10	10	10	10	5	20		

T1, T2...T8 – теми розділів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою для екзамену
90-100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

Система оцінювання та критерії успішності з курсу «Філософія трансдисциплінарних досліджень» (екзамен)

№	Форми навчальної діяльності	Кількість балів	Термін
Розділ 1			
1.	Відвідування лекцій	5	Постійно
2.	Участь в семінарських заняттях та колоквіумах	35	Постійно
3.	Контрольна робота	20	
	Всього	60	
	Підсумковий контроль-чотирирівнева система оцінювання (екзамен)	40	
	Всього	100	
Додаткові бали (бонуси):			
Виступ на конференції за наявності друкованої програми		5	
Публікація наукової статті		5	

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ПІД ЧАС ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ.

РОЗДІЛ 1.

1. Відвідування лекцій:

5 балів: аспірант (доктор філософії) відвідав 90 - 100 % лекційних занять;

4 бали: аспірант (доктор філософії) відвідав 66 - 89 % лекційних занять;

3 бали: аспірант (доктор філософії) відвідав 41 – 65 % лекційних занять;

2 бали: аспірант (доктор філософії) відвідав 21 - 40% лекційних занять;

1 бал: аспірант (доктор філософії) відвідав 1- 20 % лекційних занять;

0 балів: аспірант (доктор філософії) не відвідував лекції

2. Виступ з доповіддю (разом до 30 балів):

5 балів:

виступ аспіранта (доктора філософії) побудовано послідовно, системно, логічно;

питання висвітлено всебічно та з урахуванням різних точок зору;

під час виступів аспірант (доктор філософії) виявив глибоке знання змісту питання, вільно оперування мистецтвознавчими термінами;

відповіді повністю репрезентують додаткові питання, опираючись на вітчизняну та іноземну фахову літературу; **4 бали:**

виступ аспіранта (доктора філософії) побудовано в цілому послідовно та логічно; питання висвітлено всебічно та у співставленні з основними точками зору;

під час виступів аспірант (доктор філософії) виявив в цілому знання змісту питання, вільне оперування мистецтвознавчими термінами;

відповіді достатньо репрезентують додаткові питання, опираючись на вітчизняну та іноземну фахову літературу; **3 бали:**

виступ аспіранта (доктора філософії) побудовано в цілому послідовно;

питання достатньо висвітлено та у співставленні з окремими точками зору;

під час виступів аспірант (доктор філософії) виявив певне знання змісту питання, оперування мистецтвознавчими термінами;

відповіді на додаткові питання не є повними, посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу не завжди точні, мають похибки; **2 бали:**

виступ студента побудовано не завжди послідовно;

питання достатньо висвітлено, проте відсутнє співставлення різних точками зору;

під час виступів аспірант (доктор філософії) виявив фрагментарне знання змісту питання, оперування мистецтвознавчими термінами викликало труднощі;

відповіді на додаткові питання потребують уточнення, конкретизації, посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу майже відсутні; **1 бал:**

виступ аспіранта (доктора філософії) побудовано здебільшого стихійно;

питання недостатньо висвітлено, відсутнє співставлення різних точками зору;

під час виступів аспірант (доктор філософії) виявив роздуми про зміст питання, оперування мистецтвознавчими термінами викликало значні труднощі;

відповіді розпливчаті та виходять за межі додаткових питання, посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;

0 балів: аспірант (доктор філософії) не підготував та не виступив з доповідями.

3. Участь в семінарських заняттях:

5 балів:

аспірант (доктор філософії) взяв участь в 90-100% семінарських занять;

доповнення до відповідей колег були постійними та мали суттєвий характер;

задані аспірантом (доктором філософії) питання продемонстрували системне знання матеріалу та сприяли більш глибокому висвітленню певного питання;

в процесі обговорення проблем філософії транс дисциплінарних досліджень аспірант (доктор філософії) продемонстрував впевнене знання та вміння використовувати фахову термінологію.

4 бали:

аспірант (доктор філософії) взяв участь в 66 - 89 % семінарських занять;

доповнення до відповідей колег були періодичними та мали суттєвий характер;

задані студентом питання продемонстрували достатнє знання матеріалу та сприяли в цілому висвітленню певного питання;

в процесі обговорення проблем філософії трансдисциплінарності аспірант (доктор філософії) продемонстрував достатнє знання та вміння використовувати фахову термінологію. **3 бали:**

аспірант (доктор філософії) взяв участь в 41 - 65 % семінарських занять;

доповнення до відповідей колег були поодинокі та не завжди мали суттєвий характер;

задані аспірантом (доктором філософії) питання продемонстрували певне знання матеріалу та не завжди сприяли висвітленню певного питання;

в процесі обговорення проблем філософії транс дисциплінарних досліджень аспірант (доктор філософії) продемонстрував певне знання та вміння використовувати фахову термінологію. **2 бали:**

аспірант (доктор філософії) взяв участь в 21 - 40 % семінарських занять;

доповнення до відповідей колег були поодинокі та не мали суттєвого характеру;

задані аспірантом (доктором філософії) питання продемонстрували окремі знання матеріалу та не завжди сприяли висвітленню певного питання;

в процесі обговорення проблем філософії трансдисциплінарності аспірант (доктор філософії) продемонстрував деякі знання та вміння використовувати фахову термінологію. **1 бал:**

аспірант (доктор філософії) взяв участь в 5 - 20 % семінарських занять;

доповнення до відповідей колег були поодинокі та не завжди мали безпосереднє відношення до питання, що обговорювалося;

задані аспірантом (доктором філософії) питання продемонстрували уявлення про матеріал, що вивчається, та не сприяли висвітленню певного питання;

в процесі обговорення філософії трансдисциплінарних досліджень аспірант (доктор філософії) продемонстрував окремі знання та вміння використовувати фахову термінологію.

0 балів: аспірант (доктор філософії) не брав участь в семінарських заняттях

4. ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ.

Аспірант (доктор філософії) має виконати контрольну роботу з філософії транс дисциплінарних досліджень, яка передбачена навчальним планом підготовки фахівців. Орієнтована тематика контрольних робіт подана в НМК. Контрольна робота має складатися з вступу, основної частини та висновків та містити список використаної літератури.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ:

20 – 17 балів:

- аспірант (доктор філософії) всебічно обґрунтував актуальність теми роботи, чітко визначив мету та задачі, методологічну базу;
- аспірант (доктор філософії) продемонстрував глибоке знання змісту обраної теми, вільне оперування філософськими категоріями, провів глибокий філософський трансдисциплінарний аналіз відповідних питань;
- глибоко і всебічно висвітлені знання з філософії транс дисциплінарних досліджень, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та відповідної літератури;
- здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне та обґрунтоване бачення її сутності як творче переосмислення набутих знань;
- текст роботи викладено лаконічно, чітко, логічно та послідовно з формулюванням власних висновків;
- роботу написано грамотно, оформлено відповідно до вимог та демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок. **16– 13 балів:**

- аспірант (доктор філософії) достатньо обґрунтував актуальність теми роботи, чітко визначив мету та задачі, методологічну базу;
- студент продемонстрував знання змісту обраної теми, оперування філософськими категоріями, провів філософський аналіз відповідних питань;
- в цілому висвітлені знання з філософії транс дисциплінарних досліджень, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та відповідної літератури, проте допущені незначні помилки та окремі неточності у формулюваннях;
- здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне бачення її сутності;
- текст роботи викладено послідовно, проте допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки не завжди обґрунтовані;
- роботу написано грамотно з використанням мистецтвознавчої фахової лексики, оформлено в цілому відповідно до вимог.

12– 9 балів:

- аспірант (доктор філософії) надав певне обґрунтування актуальності теми роботи, визначив мету та задачі, методологічну базу;
- аспірант (доктор філософії) продемонстрував певне знання змісту обраної теми, виклавши основні її положення;
- висвітлені знання з філософії трансдисциплінарності, основних положень теоретичних першоджерел трансдисциплінарності та рекомендованої літератури є фрагментарними та не завжди точними;
- здійснено поверхневий аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;
- текст роботи викладено недостатньо послідовною, допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні;
- робота, в цілому, написано грамотно, проте допущені помилки щодо її оформлення.

8– 5 балів:

- актуальність теми недостатньо висвітлено, мета та задачі не мають чітких формулювань;
- аспірант (доктор філософії) продемонстрував роздуми з обраної теми, відсутність знань основних мистецтвознавчих категорій;
- текст роботи містить певні уявлення з філософії транс дисциплінарних досліджень, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та відповідної літератури;
- посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу майже відсутні;
- відсутній аналіз різних точок зору щодо обраної проблематики;
- текст роботи викладено фрагментарно, допущені значні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні;
- роботу написано з помилками та значними порушеннями щодо її оформлення. **4– 1 бал:**
- аспірант (доктор філософії) надав спробу обґрунтування актуальності теми роботи, мета та задачі дослідження не визначені;
- аспірант (доктор філософії) продемонстрував відсутність знань з обраної проблеми;
- робота містить певні уявлення з філософії транс дисциплінарних досліджень, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та рекомендованої літератури;
- посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;
- відсутній аналіз різних точок зору щодо обраної проблематики;
- текст роботи викладено фрагментарно, допущені значні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні;
- роботу написано з багатьма помилками та значними порушеннями щодо її оформлення. **0 балів:** робота відсутня

Аспірант (доктор філософії) допускається до підсумкового семестрового контролю, якщо він набере за результатами поточного контролю не менше 35 балів.

Підсумкова робота складається з двох питань, які мають на меті перевірити рівень знань докторів філософії з дисципліни. Відповіді на кожне питання максимально оцінюється 20 балами.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

20 – 16 балів:

- аспірант (доктор філософії) продемонстрував глибоке знання змісту екзаменаційного питання, вільне оперування філософськими категоріями, провів глибокий філософський аналіз означеної проблеми;
- глибоко і всебічно висвітлені знання з філософії транс дисциплінарних досліджень, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та рекомендованої літератури;
- відповідь повністю репрезентує певну транс дисциплінарну проблему з філософської позиції, опираючись на вітчизняну та іноземну фахову літературу;
- здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне та обґрунтоване бачення її сутності як творче переосмислення набутих знань;

- відповідь побудована лаконічно, чітко, логічно та послідовно з формулюванням власних висновків;
- відповідь містить співставлення різних підходів до вирішення певної проблеми, критичний їх аналіз;

- відповідь написана грамотно та демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок. **15–12 балів:**

- аспірант (доктор філософії) продемонстрував знання змісту екзаменаційного питання, оперування основними філософськими категоріями, аргументовано виклав означену проблему;
- в цілому висвітлено знання з філософії транс дисциплінарних досліджень, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та рекомендованої літератури, проте допущені незначні помилки та окремі неточності у формулюваннях;
- відповідь репрезентує певну транс дисциплінарну проблему з філософської точки зору, але посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу не є достатніми;
- здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне бачення її сутності;
- відповідь побудована лаконічно та послідовно, проте допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки не завжди обґрунтовані; - відповідь містить співставлення різних підходів до вирішення певної проблеми; - відповідь написана грамотно з використанням філософської фахової лексики.

11– 8 балів:

- аспірант (доктор філософії) продемонстрував певне знання змісту екзаменаційного питання, виклавши основні положення означеної проблеми;
- висвітлені знання з філософії трансдисциплінарності, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та рекомендованої літератури є фрагментарними та не завжди точними;
- відповідь побудована навколо певної філософської проблеми, але посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу майже відсутні;
- здійснено поверхневий аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;
- відповідь є недостатньо послідовною, допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні; - відповідь, в цілому, написана грамотно.

7– 5 балів:

- аспірант (доктор філософії) продемонстрував роздуми з екзаменаційного питання, відсутність знань основних філософських категорій;
- відповідь містить певні уявлення з філософії транс дисциплінарних досліджень, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та рекомендованої літератури;
- посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;
- відсутній аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;
- відповідь є фрагментарною, допущені значні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні; - відповідь написана з помилками. **4– 1 балів:**

- аспірант (доктор філософії) продемонстрував відсутність знань з екзаменаційного питання;
- відповідь містить певні уявлення з філософії транс дисциплінарних досліджень, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та рекомендованої літератури;
- посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;
- відсутній аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;
- відповідь є фрагментарною, відсутні логіка викладу матеріалу та власні висновки; - відповідь написана з багатьма помилками.

0 балів: відповідь відсутня

9. Рекомендована література

Білецький І.П. Філософія і методологія наукового пізнання. – Харків : ХДЕУ, 2001. – 104 с.

- Maturano H., R., Varela F. Autopoiesis and cognition. The realization of the living. - NY., 1991. - 250 p.
- Prigogine I., Stengers I. Order out of Chaos: Man's new dialogs with nature. Flamingo, 1984.
- Prigogine I., Stengers I. The End of certainty. NY., The Free Press, 1997
- Рассел Б. Історія західної філософії. – К. : Основи, 1995. – 760 с.
- Свідзинський А. Самоорганізація і культура. – К. : Вид-цтво ім. Олени Теліги, 1999. – 288 с.
- Соболь О.М. Постмодерн і майбутнє філософії. – К. : Наукова думка, 1997. – 188 с.
- Тягло А.В. Раціональний холізм. – Харків: ЦОІ, 2003. – 180 с.
- Цехмістро І.З. Голістична філософія науки. – Харків : Акта, 2003. – 288 с.
- Nicolesco Basarab. Transdisciplinarity and Complexity : Levels of Reality as Source of Indeterminacy//Bulletin Interactif du Centre International de Recherches et studes transdisciplinaires n° 15 - Mai 2000 / Режим доступу : <http://perso.club-internet.fr/nicol/ciret/> - 8 mai 2000
- Nicolescu Basarab. Definition of Transdisciplinarity / Режим доступу : <http://www.interdisciplines.org/interdisciplinarity/papers/5/>
- Nicolesco Basarab. Manifesto of Transdisciplinarity. – Albany : State University of New York Press, 2001.

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

Розділ 1. Основні стратегії трансдисциплінарних досліджень

Лекція 1. Поняття трансдисциплінарності. Хартія трансдисциплінарності.

Що таке трансдисциплінарність. «Хартія трансдисциплінарності» і «Маніфест трансдисциплінарності» Басараба Ніколеско. Принципи трансдисциплінарності.

Умовність дисциплінарного поділу знання. Трансдисциплінарність і міждисциплінарність. Трансдисциплінарність і транскритика. Досвід, парадокс, інтегральна теорія істини і знання. Наукове і позанаукове знання.

Лекція 2. Логіка трансдисциплінарності.

Аксіоми трансдисциплінарності: онтологічна аксіома, логічна аксіома, аксіома складності.

Інтервальний підхід Ф. Лазарева та М. Новосьолова: онтологічний, гносеологічний та антропологічний типи інтервального підходу.

Інтегральний підхід К. Уїлбера в трансдисциплінарній філософії. «Велике гніздо буття» та його рівні: фізіоцентричний, біоцентричний, егоцентричний, етноцентричний, космополітичний (постконвенційний), постформальний (візуально-логічний, холістичний), екстрасенсорний, архетиповий, каузальний, недуюальний рівні.

Лекція 3. Логіка трансдисциплінарності (продовження).

Аксіоми трансдисциплінарності Йозефа Бреннера. Принцип доповняльності Н. Бора. Доповняльність і цілісність. Істина і трансдисциплінарність. Прагматизм істини. Абсолютна і відносна істини.

Лекція 4. Трансдисциплінарна філософія науки.

Методи природничих та гуманітарних наук, дисциплінарний поділ у природничих та гуманітарних науках. Постпозитивістські теорії науки (Т. Кун, Ст. Тулін, П. Фейерабенд, І. Лакатос). «Метафізика» природничих та гуманітарних наук.

«Галактика Гутенберга» М. Мак-Люена. Візуальні та аудіо тактильні культури. Метафізика суб'єкта та об'єкту крізь призму теорії М. Мак-Люена. Класична та посткласична наука в контексті теорії Мак-Люена.

Теорія знання М. Фуко. Альтернативні наукові практики Китаю та Індії. Логіка трансдисциплінарності в науці та філософії науки.

Лекція 5. Трансдисциплінарна філософія холізму.

Холістична онтологія давньогрецької та індійської філософії (Парменід, Платон, Плотін; Адвайта-веданта, Вайшешика, Буддійська філософія). Теорія спектру свідомості К. Уїлбера.

Реляційний холізм у сучасній філософії науки (Д. Бом, І. Цехмістро). ЕПР-парадокс та квантовий холізм. Імпліцитний та експліцитний порядки Всесвіту. Теорія розгалуженого всесвіту Уїлбера. Холізм і математика.

Види холізму: містичний, логічний, реляційний, психологічний, семіотичний, соціальний. Потlach і жертвоприношення (Ж. Батай, Л. Хайд).

Лекція 6. Інтегральна теорія знання. Інтеріо- та екстеріоризація.

Інтегральна теорія буття і знання К. Уїлбера. Інтеріо- та екстеріоризація та їх роль у «великому гнізді Буття». Роль інтеріо- та екстеріоризації у формування наукових і культурно-мистецьких концептів.

Знання як автопоетична семіотична система. Автопоетичний суб'єкт, його внутрішній та зовнішній світи. «Сцилла і Харибда» об'єктивізму-репрезенталізму та суб'єктивізму-соліпсизму, трансдисциплінарні способи розв'язання проблеми.

Лекція 7. Трансдисциплінарний підхід до інформації.

Що таке інформація, форма та субстанція, «тілесний» характер інформації. Семіотика віртуальності. Інформація і мова, гіпотеза Сепіра-Уорфа. Число, час та гроші як інформація. Фрактали і фрактальна геометрія та семіотика.

Інформація та «інформаційні» прилади від античності до сьогодення: механічні обчислювальні прилади, електронні обчислювальні прилади, персональні комп'ютери. Інтернет. Вплив інформаційної техніки на культуру і суспільство.

Лекція 8. Синергетика та трансдисциплінарність.

Інформація та термодинаміка, ентропія та негентропія, синергетика та кібернетика. Синергетичні підходи в природничих та гуманітарних науках. Синергетика і мистецтво.

Синергетичний підхід у контексті інтегральної теорії буття і знання та аксіом трансдисциплінарності. Синергетика і холізм.

Лекція 9. Трансдисциплінарна теорія культури та мистецтва. Трансдисциплінарна теорія релігії та свідомості.

Культура як семіотична система. Семіотичні культурні коди та свідомість, генетика та меметика. Культура і синергетика. Синергетичні способи пояснення творчості та інтуїції. Культура, суспільство, людина як автопоезні системи.

Культура і міф. Наука і міф. Наука як частина культури. Теорія хвиль буття К. Грейвз.

Звичайні і змінені стани свідомості. Біологічні пояснення. Свідомість, мозок, тіло. Класичний психоаналіз та його альтернативи. Аналітична психологія К.Г. Юнга.

Феноменологія свідомості. Феноменологія релігійного досвіду (духовний, містичний, окультний досвід). Феноменологія смерті та питання про безсмертя.

Науковий та релігійний досвід у контексті трансдисциплінарної логіки.

МАТЕРІАЛИ ДО

СЕМІНАРСЬКИХ, ПРАКТИЧНИХ

ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Семінар 1. Дисциплінарність, міждисциплінарність та трансдисциплінарність у науці та культурі

1. Міждисциплінарність і трансдисциплінарність: схожість і відмінності.
2. Логіка трансдисциплінарності: ключові принципи та аксіоми.
3. Дисциплінарні та трансдисциплінарні способи репрезентації.
4. Трансдисциплінарна філософія і метафізика.

Семінар 2. Типи світобачення: магічно-анамістичне, сциєнтистське, художньо-поетичне, інтегральне

1. Теорія хвиль буття К. Грейвз.
2. Сциєнтистське світобачення та візуальна логіка.
3. Художньо-поетична та наукова картина світу. Міф.
4. Есеїзм як трансдисциплінарний метод.
5. Інтегральна теорія знання К. Уїлбера.

Семінар 3. Холізм та синергетика

1. Холістичні ідеї у філософії платонізму і неоплатонізму.
2. Теорія спектру свідомості К. Уїлбера: містика і психоаналіз.
3. Сциєнтистські версії холізму.
4. Синергетика як міждисциплінарний підхід.
5. Холістична синергетика і сучасна онтологія.

Семінар 4. Трансдисциплінарна філософія науки та культури

1. Трансдисциплінарна філософія фізики: проблеми і парадокси.
2. Наука як частина культури.
3. Меметика і автопоезис.
4. «Слова і речі» М. Фуко.

Семінар 5. Трансдисциплінарна філософія релігії

1. Міф, релігія, досвід.
2. Звичайні і змінені стани свідомості.
3. Сучасні теорії свідомості і несвідомого.
4. Наука і релігія: проблеми і підстави діалогу.

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи, теми	Кількість годин
1	Підготовка та виступ з доповіддю (за тематикою)	40
2	Аналітична робота (реферат) за тематикою завдань	40
3	Виконання індивідуального дослідницького завдання	40
	Разом	120

ЗАВДАННЯ І ВПРАВИ

Проаналізуйте наведені праці:

1 Maturano H., R., Varela F. Autopoiesis and cognition. The realization of the living. - NY., 1991. - 250 p.

Prigogine I., Stengers I. Order out of Chaos: Man's new dialogs with nature. Flamingo, 1984.

Prigogine I., Stengers I. The End of certainty. NY., The Free Press, 1997 .Свідзинський А. Самоорганізація і культура. – К. : Вид-цтво ім. Олени Теліги, 1999. – 288 с.

Цехмістро І.З. Голістична філософія науки. – Харків : Акта, 2003. – 288 с.

Nicolescu Basarab. Definition of Transdisciplinarity / Режим доступу : <http://www.interdisciplines.org/interdisciplinarity/papers/5/>

Індивідуальне завдання

1. Міждисциплінарність і трансдисциплінарність: схожість і відмінності.
2. Трансдисциплінарна філософія і метафізика.
3. Теорія хвиль буття К. Грейвз.
4. Художньо-поетична та наукова картина світу. Міф.
5. Інтегральна теорія знання К. Уілбера.
6. Сцієнтистські версії холізму.
7. Синергетика як міждисциплінарний підхід.
8. Холістична синергетика і сучасна онтологія.
9. Трансдисциплінарна філософія фізики: проблеми і парадокси.
10. Наука як частина культури.
11. Міф, релігія, досвід.
12. Наука і релігія: проблеми і підстави діалогу.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ УСПІШНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Схема нарахування балів

Чотирирівнева система оцінювання (екзамен)

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Чотирирівнева система оцінювання
Розділ 1										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	Індивідуальне завдання	Разом	
5	5	10	10	10	10	10	5	20		

T1, T2...T8 – теми розділів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
	для екзамену
90-100	відмінно
70-89	Добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

Система оцінювання та критерії успішності з курсу «Філософія трансдисциплінарних досліджень» (екзамен)

№	Форми навчальної діяльності	Кількість балів	Термін
Розділ 1			
1.	Відвідування лекцій	5	Постійно
2.	Участь в семінарських заняттях та колоквіумах	35	Постійно
3.	Контрольна робота	20	
	Всього	60	
	Підсумковий контроль-чотирирівнева система оцінювання (екзамен)	40	
	Всього	100	
Додаткові бали (бонуси):			
Виступ на конференції за наявності друкованої програми		5	
Публікація наукової статті		5	

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ПІД ЧАС ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ.

РОЗДІЛ 1.

1. Відвідування лекцій:

5 балів: аспірант (доктор філософії) відвідав 90 - 100 % лекційних занять;

4 бали: аспірант (доктор філософії) відвідав 66 - 89 % лекційних занять;

3 бали: аспірант (доктор філософії) відвідав 41 – 65 % лекційних занять;

2 бали: аспірант (доктор філософії) відвідав 21 - 40% лекційних занять;

1 бал: аспірант (доктор філософії) відвідав 1- 20 % лекційних занять;

0 балів: аспірант (доктор філософії) не відвідував лекції

2. Виступ з доповіддю (разом до 30 балів):

5 балів:

виступ аспіранта (доктора філософії) побудовано послідовно, системно, логічно;

питання висвітлено всебічно та з урахуванням різних точок зору;

під час виступів аспірант (доктор філософії) виявив глибоке знання змісту питання, вільно оперування мистецтвознавчими термінами;

відповіді повністю репрезентують додаткові питання, опираючись на вітчизняну та іноземну фахову літературу; **4**

бали:

виступ аспіранта (доктора філософії) побудовано в цілому послідовно та логічно;

питання висвітлено всебічно та у співставленні з основними точками зору;
під час виступів аспірант (доктор філософії) виявив в цілому знання змісту питання, вільне оперування мистецтвознавчими термінами;
відповіді достатньо репрезентують додаткові питання, опираючись на вітчизняну та іноземну фахову літературу; **3 бали:**

виступ аспіранта (доктора філософії) побудовано в цілому послідовно;
питання достатньо висвітлено та у співставленні з окремими точками зору;
під час виступів аспірант (доктор філософії) виявив певне знання змісту питання, оперування мистецтвознавчими термінами;

відповіді на додаткові питання не є повними, посилення на вітчизняну та іноземну фахову літературу не завжди точні, мають похибки; **2 бали:**

виступ студента побудовано не завжди послідовно;
питання достатньо висвітлено, проте відсутнє співставлення різних точками зору;
під час виступів аспірант (доктор філософії) виявив фрагментарне знання змісту питання, оперування мистецтвознавчими термінами викликало труднощі;
відповіді на додаткові питання потребують уточнення, конкретизації, посилення на вітчизняну та іноземну фахову літературу майже відсутні; **1 бал:**

виступ аспіранта (доктора філософії) побудовано здебільшого стихійно;
питання недостатньо висвітлено, відсутнє співставлення різних точками зору;
під час виступів аспірант (доктор філософії) виявив роздуми про зміст питання, оперування мистецтвознавчими термінами викликало значні труднощі;
відповіді розпливчаті та виходять за межі додаткових питання, посилення на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;

0 балів: аспірант (доктор філософії) не підготував та не виступив з доповідями.

3. Участь в семінарських заняттях:

5 балів:

- аспірант (доктор філософії) взяв участь в 90-100% семінарських занять;
- доповнення до відповідей колег були постійними та мали суттєвий характер;
- задані аспірантом (доктором філософії) питання продемонстрували системне знання матеріалу та сприяли більш глибокому висвітленню певного питання;
- в процесі обговорення проблем філософії транс дисциплінарних досліджень аспірант (доктор філософії) продемонстрував впевнене знання та вміння використовувати фахову термінологію.

4 бали:

- аспірант (доктор філософії) взяв участь в 66 - 89 % семінарських занять;
- доповнення до відповідей колег були періодичними та мали суттєвий характер;
- задані студентом питання продемонстрували достатнє знання матеріалу та сприяли в цілому висвітленню певного питання;
- в процесі обговорення проблем філософії трансдисциплінарності аспірант (доктор філософії) продемонстрував достатнє знання та вміння використовувати фахову термінологію. **3 бали:**

- аспірант (доктор філософії) взяв участь в 41 - 65 % семінарських занять;
- доповнення до відповідей колег були поодинокі та не завжди мали суттєвий характер;
- задані аспірантом (доктором філософії) питання продемонстрували певне знання матеріалу та не завжди сприяли висвітленню певного питання;
- в процесі обговорення проблем філософії транс дисциплінарних досліджень аспірант (доктор філософії) продемонстрував певне знання та вміння використовувати фахову термінологію. **2 бали:**

2 бали:

- аспірант (доктор філософії) взяв участь в 21 - 40 % семінарських занять;
- доповнення до відповідей колег були поодинокі та не мали суттєвого характеру;
- задані аспірантом (доктором філософії) питання продемонстрували окремі знання матеріалу та не завжди сприяли висвітленню певного питання;

- в процесі обговорення проблем філософії трансдисциплінарності аспірант (доктор філософії) продемонстрував деякі знання та вміння використовувати фахову термінологію. **1 бал:**
- аспірант (доктор філософії) взяв участь в 5 - 20 % семінарських занять;
- доповнення до відповідей колег були поодинокі та не завжди мали безпосереднє відношення до питання, що обговорювалося;
- задані аспірантом (доктором філософії) питання продемонстрували уявлення про матеріал, що вивчається, та не сприяли висвітленню певного питання;
- в процесі обговорення філософії трансдисциплінарних досліджень аспірант (доктор філософії) продемонстрував окремі знання та вміння використовувати фахову термінологію.

0 балів: аспірант (доктор філософії) не брав участь в семінарських заняттях

4. ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ.

Аспірант (доктор філософії) має виконати контрольну роботу з філософії трансдисциплінарних досліджень, яка передбачена навчальним планом підготовки фахівців. Орієнтована тематика контрольних робіт подана в НМК. Контрольна робота має складатися з вступу, основної частини та висновків та містити список використаної літератури.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ:

20 – 17 балів:

- аспірант (доктор філософії) всебічно обґрунтував актуальність теми роботи, чітко визначив мету та задачі, методологічну базу;
- аспірант (доктор філософії) продемонстрував глибоке знання змісту обраної теми, вільне оперування філософськими категоріями, провів глибокий філософський трансдисциплінарний аналіз відповідних питань;
- глибоко і всебічно висвітлені знання з філософії трансдисциплінарних досліджень, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та відповідної літератури;
- здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне та обґрунтоване бачення її сутності як творче переосмислення набутих знань;
- текст роботи викладено лаконічно, чітко, логічно та послідовно з формулюванням власних висновків;
- роботу написано грамотно, оформлено відповідно до вимог та демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок. **16– 13 балів:**

- аспірант (доктор філософії) достатньо обґрунтував актуальність теми роботи, чітко визначив мету та задачі, методологічну базу;
- студент продемонстрував знання змісту обраної теми, оперування філософськими категоріями, провів філософський аналіз відповідних питань;
- в цілому висвітлені знання з філософії трансдисциплінарних досліджень, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та відповідної літератури, проте допущені незначні помилки та окремі неточності у формулюваннях;
- здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне бачення її сутності;
- текст роботи викладено послідовно, проте допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки не завжди обґрунтовані;
- роботу написано грамотно з використанням мистецтвознавчої фахової лексики, оформлено в цілому відповідно до вимог.

12– 9 балів:

- аспірант (доктор філософії) надав певне обґрунтування актуальності теми роботи, визначив мету та задачі, методологічну базу;
- аспірант (доктор філософії) продемонстрував певне знання змісту обраної теми, виклавши основні її положення;
- висвітлені знання з філософії трансдисциплінарності, основних положень теоретичних першоджерел трансдисциплінарності та рекомендованої літератури є фрагментарними та не завжди точними;

- здійснено поверхневий аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;
- текст роботи викладено недостатньо послідовною, допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні;
- робота, в цілому, написано грамотно, проте допущені помилки щодо її оформлення.

8– 5 балів:

- актуальність теми недостатньо висвітлено, мета та задачі не мають чітких формулювань;
- аспірант (доктор філософії) продемонстрував роздуми з обраної теми, відсутність знань основних мистецтвознавчих категорій;
- текст роботи містить певні уявлення з філософії транс дисциплінарних досліджень, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та відповідної літератури;
- посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу майже відсутні;
- відсутній аналіз різних точок зору щодо обраної проблематики;
- текст роботи викладено фрагментарно, допущені значні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні;
- роботу написано з помилками та значними порушеннями щодо її оформлення. **4– 1 бал:**
- аспірант (доктор філософії) надав спробу обґрунтування актуальності теми роботи, мета та задачі дослідження не визначені;
- аспірант (доктор філософії) продемонстрував відсутність знань з обраної проблеми;
- робота містить певні уявлення з філософії транс дисциплінарних досліджень, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та рекомендованої літератури;
- посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;
- відсутній аналіз різних точок зору щодо обраної проблематики;
- текст роботи викладено фрагментарно, допущені значні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні;
- роботу написано з багатьма помилками та значними порушеннями щодо її оформлення.

0 балів: робота відсутня

Аспірант (доктор філософії) допускається до підсумкового семестрового контролю, якщо він набере за результатами поточного контролю не менше 35 балів.

Підсумкова робота складається з двох питань, які мають на меті перевірити рівень знань докторів філософії з дисципліни. Відповіді на кожне питання максимально оцінюється 20 балами.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

20 – 16 балів:

- аспірант (доктор філософії) продемонстрував глибоке знання змісту екзаменаційного питання, вільне оперування філософськими категоріями, провів глибокий філософський аналіз означеної проблеми;
- глибоко і всебічно висвітлені знання з філософії транс дисциплінарних досліджень, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та рекомендованої літератури;
- відповідь повністю репрезентує певну транс дисциплінарну проблему з філософської позиції, опираючись на вітчизняну та іноземну фахову літературу;
- здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне та обґрунтоване бачення її сутності як творче переосмислення набутих знань;
- відповідь побудована лаконічно, чітко, логічно та послідовно з формулюванням власних висновків;
- відповідь містить співставлення різних підходів до вирішення певної проблеми, критичний їх аналіз;
- відповідь написана грамотно та демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок. **15– 12 балів:**

- аспірант (доктор філософії) продемонстрував знання змісту екзаменаційного питання, оперування основними філософськими категоріями, аргументовано виклав означену проблему;

- в цілому висвітлено знання з філософії транс дисциплінарних досліджень, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та рекомендованої літератури, проте допущені незначні помилки та окремі неточності у формулюваннях;
- відповідь репрезентує певну транс дисциплінарну проблему з філософської точки зору, але посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу не є достатніми;
- здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне бачення її сутності;
- відповідь побудована лаконічно та послідовно, проте допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки не завжди обґрунтовані; - відповідь містить співставлення різних підходів до вирішення певної проблеми; - відповідь написана грамотно з використанням філософської фахової лексики.

11– 8 балів:

- аспірант (доктор філософії) продемонстрував певне знання змісту екзаменаційного питання, виклавши основні положення означеної проблеми;
- висвітлені знання з філософії трансдисциплінарності, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та рекомендованої літератури є фрагментарними та не завжди точними;
- відповідь побудована навколо певної філософської проблеми, але посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу майже відсутні;
- здійснено поверхневий аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;
- відповідь є недостатньо послідовною, допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні; - відповідь, в цілому, написана грамотно. **7– 5 балів:**

- аспірант (доктор філософії) продемонстрував роздуми з екзаменаційного питання, відсутність знань основних філософських категорій;
- відповідь містить певні уявлення з філософії транс дисциплінарних досліджень, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та рекомендованої літератури;
- посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;
- відсутній аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;
- відповідь є фрагментарною, допущені значні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні; - відповідь написана з помилками. **4– 1 балів:**

- аспірант (доктор філософії) продемонстрував відсутність знань з екзаменаційного питання;
- відповідь містить певні уявлення з філософії транс дисциплінарних досліджень, основних положень теоретичних першоджерел, візуальних матеріалів та рекомендованої літератури;
- посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;
- відсутній аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;
- відповідь є фрагментарною, відсутні логіка викладу матеріалу та власні висновки; - відповідь написана з багатьма помилками.

0 балів: відповідь відсутня

КОМПЛЕКТИ КОНТРОЛЬНИХ ЗАВДАНЬ З НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН, ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ БІЛЕТИ АБО КОМПЛЕКТ КОНТРОЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Що таке трансдисциплінарність. Принципи трансдисциплінарності.
2. Аксиоми трансдисциплінарності: онтологічна аксіома, логічна аксіома, аксіома складності.

3. Інтервальний підхід Ф. Лазарева та М. Новосьолова: онтологічний, гносеологічний та антропологічний типи інтервального підходу.
4. Інтегральний підхід К. Уїлбера в трансдисциплінарній філософії.
5. «Велике гніздо буття» та його рівні.
6. Інтеріо- та екстеріоризація та їх роль у «великому гнізді Буття». Роль інтеріо- та екстеріоризації у формування наукових і культурно-мистецьких концептів
7. Аксиоми трансдисциплінарності Йозефа Бреннера.
8. Принцип доповняльності Н. Бора.
9. Доповняльність і цілісність.
10. Істина і трансдисциплінарність.
11. Методи природничих та гуманітарних наук, дисциплінарний поділ у природничих та гуманітарних науках.
12. Постпозитивістські теорії науки (Т. Кун, Ст. Тулін, П. Фейерабенд, І. Лакатос).
13. «Метафізика» природничих та гуманітарних наук.
14. «Галактика Гутенберга» М. Мак-Люена. Візуальні та аудіо тактильні культури.
15. Метафізика суб'єкта та об'єкту крізь призму теорії М. Мак-Люена.
16. Класична та посткласична наука в контексті теорії Мак-Люена.
17. Теорія знання М. Фуко.
18. Альтернативні наукові практики Китаю та Індії.
19. Холістична онтологія давньогрецької та індійської філософії (Парменід, Платон, Плотін; Адвайта-веданта, Вайшешика, Буддійська філософія).
20. Теорія спектру свідомості К. Уїлбера.
21. Реляційний холізм у сучасній філософії науки (Д. Бом, І. Цехмістро). Імплицитний та експліцитний порядки Всесвіту. Теорія розгалуженого всесвіту Уїлера. Холізм і математика.
22. Види холізму: містичний, логічний, реляційний, психологічний, семіотичний, соціальний.
23. Потлач і жертвоприношення (Ж. Батай, Л. Хайд).
24. Теорія хвиль буття К. Грейвз.
25. Знання як автопоетична семіотична система. Автопоетичний суб'єкт, його внутрішній та зовнішній світи.
26. Інформація і мова, гіпотеза Сепіра-Уорфа.
27. Число, час та гроші як інформація.
28. Інформація та «інформаційні» прилади від античності до сьогодення: механічні обчислювальні прилади, електронні обчислювальні прилади, персональні комп'ютери.
29. Інтернет. Вплив інформаційної техніки на культуру і суспільство.
30. Синергетичні підходи в природничих та гуманітарних науках. Синергетика і мистецтво.
31. Синергетика і холізм.
32. Семіотичні культурні коди та свідомість, генетика та меметика.
33. Фрактальна геометрія та семіотика.
34. Культура і синергетика.
35. Синергетичні способи пояснення творчості та інтуїції.
36. Культура, суспільство, людина як автопоезні системи.
37. Наука як частина культури.
38. Звичайні і змінені стани свідомості. Біологічні пояснення.
39. Свідомість, мозок, тіло.
40. Класичний психоаналіз та його альтернативи. Аналітична психологія К.Г. Юнга.
41. Феноменологія свідомості.
42. Феноменологія релігійного досвіду (духовний, містичний, окультний досвід).
43. Науковий та релігійний досвід у контексті трансдисциплінарної логіки.